

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ

Управління ризиками у сфері митного контролю – це міжнародна практика здійснення митної справи для забезпечення контролю експортно-імпортних операцій та повноти їх оподаткування. Підхід щодо управління митними ризиками застосовують практично всі митні адміністрації країн світу. Україна як член Всесвітньої митної організації приєдналась до низки міжнародних митних документів, які передбачають застосування методу управління ризиками. Крім цього, окрема 52 глава Митного кодексу України присвячена питанням управління ризиками [1].

Застосування системи управління ризиками є винятково важливим для митниць, адже обсяги міжнародної торгівлі постійно зростають, збільшується кількість експортно-імпортних операцій, розширюється асортимент товарів. Це обумовлює необхідність контролювати товаропотоки таким чином, щоб не створювати бар'єри для легального бізнесу і в той же час – забезпечити безпеку та повноту сплати митних платежів до державного бюджету. Цілком очевидно, що оглядати кожну партію товарів на митниці фізично неможливо і, крім цього, є великою перепоною для зовнішньої торгівлі, яка є одним із найпотужніших факторів економічного розвитку країн. Існує варіант здійснення перевірок митних оформлень шляхом випадкового відбору, але ефективність такого підходу є невисокою. Отже, основою вибіркості митного контролю стає система управління ризиками.

Визначення критеріїв відбору об'єктів перевірки у переважній більшості здійснюється для всіх митниць України на центральному рівні, а саме – Державною фіскальною службою України (ДФС). Проте аналіз регіональних особливостей зовнішньоторговельних операцій та соціально-економічного розвитку областей країни здатне суттєво підвищити ефективність профілювання ризиків, що використовується на митницях, в тому числі із застосуванням інформаційних технологій.

Слід зазначити, що профіль ризику – це опис будь-якого набору ризиків, у тому числі визначених комбінацій індикаторів ризику, що є результатом збору, аналізу та систематизації інформації, а індикатори ризику – це критерії із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик [2].

Таким чином, проведення поглибленого аналізу та врахування економічної специфіки регіонів України має стати фактором розвитку регіонального ризик-менеджменту та новим підходом до здійснення регіонального профілювання ризиків. Під регіональним ризик-менеджментом розуміється робота органів митного контролю з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів на основі застосування регіональних профілів ризику з урахуванням специфіки зовнішньоекономічної діяльності регіону – зони діяльності органу митного контролю [3].

У цілому ідея полягає у тому, що залучення митниць до процесу профілювання митних ризиків сприятиме кращому розумінню природи ризик-менеджменту на регіональному рівні. Також передбачається, що це підвищить оперативність й повноту інформаційного наповнення автоматизованої системи аналізу та управління ризиками та посилить зацікавленість митниць у результатах застосування розроблених ними ж алгоритмів автоматизованого аналізу за митними деклараціями у рамках регіонального профілювання митних ризиків.

Зокрема, розглядаючи специфіку митних оформлень Дніпропетровської митниці ДФС, слід зазначити, що на території Дніпропетровської області функціонує низка підприємств, які історично спеціалізуються на виробництві товарів ракетно-космічного комплексу, машинобудування та хімічної промисловості. Тому у Дніпропетровській митниці ДФС систематично здійснюється митне оформлення товарів, що містять ознаки таких, які підлягають державному експортному контролю. Крім того, Дніпропетровський регіон розташований у безпосередній близькості до областей України, на території яких здійснюють терористичну діяльність незаконні збройні формування. Отже логічно, що регіональне профілювання митних ризиків саме в цій митниці має бути спрямовано на посилення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та товарів подвійного використання.

Законом України від 20.02.2003 № 549-IV [4] визначено, що до товарів військового призначення відносяться: вироби військового призначення, послуги військового призначення, технології військового призначення, технічні дані, технічна допомога, базові технології.

Товари подвійного використання – це окремі види виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, спеціально не призначені для військового використання, а також послуги (технічна допомога), пов'язані з ними, які, крім цивільного призначення, можуть бути використані у військових або терористичних цілях чи для розроблення, виробництва, використання товарів військового призначення, зброї масового знищення, засобів доставки зазначеної зброї чи ядерних вибухових пристроїв, у тому числі окремі види ядерних матеріалів, хімічних речовин, бактеріологічних, біологічних та токсичних препаратів.

Відповідні переліки товарів військового призначення [5] та подвійного використання [6] затверджено постановами Кабінету Міністрів України.

Митниці ДФС, у тому числі Дніпропетровська митниця ДФС, відповідно до покладених на них завдань, здійснюють контроль за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності законодавства з питань державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання.

Під час митного оформлення суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності разом з іншими документами, необхідними для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зобов'язаний надати на вимогу митного органу оригінал дозволу або висновку Державної служби експортного контролю України.

Власне ідентифікація товарів, тобто встановлення відповідності конкретних товарів, які є об'єктами міжнародних передач, найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю, не належить до компетенції митниць. Проте при здійсненні митного контролю та оформлення посадові особи митних органів можуть виявити ознаки таких товарів, які підлягають державному експортному контролю, і у такому випадку зобов'язані вжити відповідних заходів реагування.

Експертиза в галузі державного експортного контролю проводиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю (Держекспортконтроль), для вирішення питання про можливість надання суб'єктам здійснення міжнародних передач товарів відповідних дозволів, висновків чи міжнародних імпортерських сертифікатів.

У Дніпропетровській митниці ДФС традиційно здійснюється митне оформлення таких товарів, які підлягають державному експортному контролю, як: спеціальне технічне обладнання та запасні частини; насоси авіаційні та запасні частини до них; електродвигуни постійного струму; сульфід натрію та нітрат калію; кислота фтористоводнева; триетаноламін технічний; вироби з титану; готові вибухові речовини; диметаламін технічний; віброаналізатори та інші. Для здійснення автоматизованого контролю під час митного оформлення зазначених та інших товарів,

які підлягають державному експортному контролю, необхідно визначити ключові індикатори профілів ризику. Такими індикаторами є, у першу чергу, опис товарів, а також коди цих товарів згідно з українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД). Потім такі індикатори імплементуються фахівцями митниці до автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, яка функціонує на базі автоматизованої системи митного оформлення «Інспектор».

Подібний аналітичний підхід має застосовуватись у всіх митницях ДФС, зонами діяльності яких є окремі регіони України (24 області та місто Київ), а також в Енергетичній митниці ДФС, зона діяльності якої є вся територія України, але яка спеціалізується на митному оформленні виключно енергоносіїв – електроенергії, сировини нафти, сирих нафтопродуктів, нафтопродуктів, природного газу, продуктів їх переробки.

Таким чином, регіональне профілювання митних ризиків на підставі поглибленого аналізу експортно-імпортних операцій та особливостей економічної спеціалізації регіонів України є одним із перспективних напрямів розвитку регіонального ризик-менеджменту в митній системі держави.

Список джерел:

1. *Митний кодекс України: закон України від 13.03.2012 № 4495-VI, URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.*

2. *Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684, URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15>.*

3. *Разумей М.М. Механізми державного управління зовнішньоторговельною безпекою України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Максим Миколайович Разумей. – Дніпро, 2017. – 23 с.*

4. *Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: закон України від 20.02.2003 № 549-IV, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.*

5. *Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення: постанова Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1807, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-%D0%BF>.*

6. *Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання: постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 86, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-%D0%BF>.*